

Vysoké učení technické v Brně

Fakulta architektury

Pořičí 273/5, 63900 Brno 39

Zadání diplomové práce

Číslo diplomové práce: FA-DIP0038/2013
Ústav: Ústav navrhování VI.
Student(ka): **Bc. Michaela Kubínová**
Studijní program: Architektura a urbanismus (N3501)
Studijní obor: Architektura (3501T002)
Vedoucí diplomové práce: **Ing. arch. Jan Mléčka**
Konzultanti diplomové práce:

Akademický rok: **2013/14**

Název diplomové práce:

Ostravskou krajinou...

Zadání diplomové práce:

Industriální krajina jako důsledek důlní činnosti, jako kulturní dědictví, jako odkaz dalším generacím. Propojení krajinných fragmentů tvořených bývalými doły, haldami a odkališti v ucelené území regionálního významu s rekreačně-kulturní funkcí. Vše s přirozeným respektem k průmyslové minulosti, odkazu předků, charakteru krajiny a k přírodě, která si i ve složitých podmínkách nachází cestu k znovuzrození a dalšímu vývoji.

Seznam odborné literatury - pokračování ze str. 2

Kolektiv autorů: Téma pro 21. století: Kulturní krajina (aneb proč ji chránit?), Ministerstvo životního prostředí? Praha 2000, ISBN: 80-7212-134-0

Martin Svoboda: Haldy jako důsledek hornické činnosti – možnosti jejich využití. Univerzita Palackého, Olomouc 2011

Silvie Mickertsová: Rekultivace ano či ne? – Industriální divočina na Ostravsku. Masarykova univerzita, Brno 2009

Denisa Kajánková: Hornická činnost na Karvinsku a její environmentální a sociální dopady. Masarykova univerzita, Brno 2010

Marek Matko: Rekultivace krajiny Ostravsko-karvinska. Vysoké učení technické, Brno 2012

Jiří Řehounek, Klára Řehounková, Karel Prach: Ekologická obnova území narušených těžbou nerostných surovin a průmyslovými deponiemi. Calla, České Budějovice 2010, ISBN 978-80-87267-09-7

Radim Lokoč, Michaela Lokočová, Miroslava Kolářová Šulcová: Vývoj krajiny v České republice. Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2010, ISBN: 80-9048-073-X

Rozsah grafických prací:

Teoretická východiska

Analýzy

Koncept

Celkové řešení/širší vztahy 1:100 000- 1:10000

Podrobné zpracování zvolené části.

-situace 1:10000 - 1:200

-půdorysy, pohledy, řezy 1:200 – 1:50

-detaily 1:20

-perspektivy, zákresy do fotografie, vizualizace

-model 1:10000 – 1:200

Seznam odborné literatury:

Václav Kryl, Emil Fröhlich, Jan Sixta: Zahřazení hornické činnosti a rekultivace. VŠB-TU, Ostrava 2002, ISBN 80-2480-111-6

Michal Bernard: Ochrana životního prostředí v hornictví. CD, Veronica 2005

Koutecký Tomáš: Těžební krajina Ostravsko-karvinského revíru. Veronica 2006

Václav Čílek, Dagmar Dreslerová, Pavel Hájek, Petr Pokorný, Jiří Sádlo: Krajina a revoluce. Malá skála, Praha 2008, ISBN: 80-86776-02-6

Dlouhý Aleš: Budou na odvalech chráněná území přírody? Živa 4/2000

Hájek Petr: Krajina zevnitř. Malá skála, Praha 2003, ISBN: 80-902777-8-0

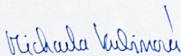
Koutecká Věra: Příroda Ostravy. Stat. město Ostrava, Ostrava 2001, ISBN: 80-238-7283-4

Kolektiv autorů: Průmyslová krajina: sborník referátů z odborné konference pořádané dne 23. března 2004 v Karviné, Slezská univerzita, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné. Karviná 2004 ISBN: 80-7248-231-9

Termín zadání diplomové práce: 24.2.2014

Termín odevzdání diplomové práce: 19.5.2014

Diplomová práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a diplomová práce v elektronické podobě.

Bc. Michaela Kubínová
Student(ka)

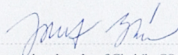

Ing. arch. Jan Mléčka
Vedoucí práce

prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc.
Vedoucí ústavu

V Brně, dne 24.2.2014

doc. Ing. Josef Chybík, CSc.
Děkan

Ostravskou krajinou...

Centrální část města se nezadržitelným tempem vylidňuje. Obyvatelstvo se stěhuje do klidnějších zón blíže přírodě, krajině, blíže aktivitám spojeným s rekreací a využitím volného času. Blíže místům příznivějším pro výchovu dětí a zajištění jejich bezpečnosti. Okrajové části Ostravy se stále více zahušťují a centrum se tak stává oblastí vyhrazenou pouze komerčním aktivitám. Přitom se v jeho bezprostřední blízkosti nachází řeka – tolik ceněný přírodní prvek jako stvořený k rekreaci.

Řeka navíc obklopená černouhelnými haldami a odkališti, na kterých se téměř nepozorovaně během několika desetiletí vyvinula specifická a v našich podmínkách ojedinělá fauna a flóra. Vyvinula se takřka z ničeho, našla si své místo tam, kde by nový život nikdo neočekával. Tato divoká krajina působí nepřístupně. Obyvatele ji po několik generací chápali jako přirozenou část města a jakousi závěrečnou fází celého těžebního a výrobního procesu. Kvůli její neprostupnosti a z počátku i nepříznivosti se však zdálo velmi obtížné ji jakkoliv užít nebo se stát její součástí. S přibývajícími živočišnými a rostlinnými druhy se do průmyslové krajiny postupně dostal i člověk a začal ji využívat pro aktivity, ke kterým tato specifická oblast přímo vybízela. Kvůli vyšší teplotě hald je jako první osídlili bezdomovci. Terénní členitosti a množství úkrytů zase využívali děti ke svým hrám, rozlehlé louky nabádaly k relaxaci nebo rozdělání ohně, nadmořská výška a rozmanitost rostlinných druhů pak k procházkám až na vrchol s výhledem na celou Ostravu. Každý z jednotlivých fragmentů krajiny má určité vlastnosti, pro které si je člověk zvolil pro tu či onu aktivitu.

Má generace se zdá být poslední, která ještě přišla do kontaktu s těžbou uhlí a profesí horníka. Tedy tradičním povoláním pro zdejší oblast. Chápe tudíž veškeré městské i krajinné celky v souvislostech a k místu ji poutají silné vazby a touha i přes nepříliš jednoduché podmínky ve městě žít nebo se alespoň stále vracet. Jaká však bude generace příští? Ta, která má rovněž hrát si v průmyslem poznamenané krajině, už však bez návaznosti na její historii v podobě příběhů vyprávěných rodiči a prarodiči pracujícími v dole nebo železárně. Jakoby Ostrava ztrácela svoji identitu, postupně zapomínáme a přehlížíme krásu a vzácnost zdejší krajiny. Proč chceme na haldě vytvořit golfové hřiště a zničit tak její nezaměnitelný tvar a vzácná rostlinná i živočišná společenstva, která se na místě vyvíjela po desetiletí? Vztít obyvatelům města jednu z posledních luk, která ve městě ještě zbyla?

Za citlivější považuji stát se pozorovatelem, procházet krajinou a sledovat, jak si příroda a člověk v ní počínají. Malými a přirozenými zásahy zpřístupnit krajinu dalším, kteří o ni mají zájem a zároveň posílit i vytvořit nová pouta k městu a jeho centru.

Halda Hrabůvka

Začneme-li cestu na Haldě Hrabůvka v hustých lemujících lesích, narazíme na několik bezdomovců ať už osamocených nebo se srocujících do skupin, v nichž osidlují haldy. Osídlení po okraji jim umožňuje mít dokonalý přehled, co se odehrává v útrokách haldy, mohli by tak být jejími strážci.

Louka

Ve směru cesty, na levé polovině haldy procházíme loukou hustě zarostlou vysokými travinami. Sem tam zvalená tráva, sem tam ohniště, místy ohořelé lysiny. Louku lemují lesy a utvářejí nejrůznější zákoutí pro odpočinek. Náhle se objeví krátká sametová tráva

vyzívající k uložení se na ni. Podél se táhne pampelišková cesta, na ni navazuje cesta strusková.

Je evidentní, že lidé si už zvykli louku využívat, ve volných chvílích hledají ve vysoké i krátké trávě místa pro odpočinek i posezení s přáteli. Snad jen aby od ohňů pokaždé nezačala hořet okolní část louky. Ohniště bude vymezeno ocelových obručemi a vysoká tráva kolem nich mírně prosekána.

Cyclocross a bmx

Druhou polovinu haldy, stále se proměňující, stále zaváženou popílkem a zeminou s výrazně členitým povrchem připomínajícím až měsíční krajinu zcela přirozeným způsobem využili ke svým aktivitám bikeři – ať už se jedná o cyklokros nebo bmx. Doplnění areálu o tři odpočinkové a pozorovací plošiny vzpínající se nad dráhou pro závodní kola přinese větší pohodlí jak samotným bikerům, tak i ostatním návštěvníkům haldy. Slibují široký rozhled do celé kotliny a jsou k dispozici i pro případné závody cyklokrosu nebo bmx na haldě.

Lanovka

Není tomu tak dávno, co nad územím putovalo ve vzduchu uhlí a hlušina ve vagonech nesených lanovkou. Tras lanovky se ve městě nacházelo hned několik. Obnovením tohoto druhu přepravy dojde k propojení celého území navzájem a jeho napojení na další významná ostravská místa. První stanice dobře dostupná jak z blízkého sídliště tak i tramvajovou dopravou se bude nacházet na ústí haldy Hrabůvka. Další zastávkou pak je kulturní areál Dolní Vítkovice, centrum města, úpatí haldy Ema, Zoo a konečnou stanicí je pak Hornické muzeum Landek. Ať vagony zase jezdí nad Ostravou!

Botanická zahrada a zámek

Původně renesanční zámek v Kunčicích stihl stejný osud jako několik další ostravských zámků. Byl součástí klasicistní zahrady a lesoparku, po kterých dnes také hledat stopy jen těžko. Pro naši krajinu typické živočišné a rostlinné druhy nejlépe pokud jsou shromážděny v jedné zahradě a popsány. Ostravě tolik chybí botanická zahrada, místo pro intenzivní poznávání a umístění vzácné fauny a flóry.

Poznávání místního vytváří k místu vztah. Usnadňme proto sobě i nové generaci přístup k poznání svého prostředí a připomeňme si zaniklý zámek. Děti předškolního i nižšího školního věku mohou strávit jedno odpoledne nebo i více dní ve škole/školce v botanické zahradě, v herně/třídě obklopené skleníky s nejrozmanitějšími místními rostlinnými druhy, poznat vzácné subtropické brouky a chráněné ptáky typické pro zdejší postindustriální krajinu ve voliéře umístěné v bludišti botanické zahrady. Vytvořit si tak k přírodě a krajině vztah a naučit se ji chránit.

O celý areál a skleníky se při tom starají studenti a učitelé přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity, která sídlí nad školkou a zároveň získává důstojné vnitřní i venkovní prostory pro praxi, které ji na současném místě chybí.

Skleník na původním čtvercovém půdoryse zámku s nádvořím a dva křížící se objemy prostupující skleníkem v místech původních ryzalitů. Pro děti je k dispozici velká krytá terasa, travnaté plochy, jídlo zajišťované v místní kuchyni, která zároveň vaří i pro studenty a učitele

z fakulty. Z podlaží fakulty je možno celý skleník pozorovat z volně přístupných ochozů a posadit se v místní kavárně nebo venkovní bylinkové zahrádce.

Cyklostezka

Zcela logickým krokem je spojení cyklostezky, která těsně před řešeným územím skončí a znovu začíná v centru města, je rovněž přizpůsobena pro inline brusle.

Lesní Sportoviště

Na další haldě ve směru na centrum bude možné si zatrénovat na lesním běžeckém oválu nebo si zahrát fotbal. Areál je rovněž určen blízkým školám, pro atletické závody a fotbalová utkání, vše v příjemném prostředí luk uprostřed lesa.

Voda z dolu

Jen o kousek dál narazíme na mohutný proud vody tryskající do Ostravice. Voda je čerpána z dolu Jeremenko, je slaná a má teplotu okolo 28°C. Spojením s blízkým z provozu čističky vyřazeným odkalištěm vznikne městská přírodní lázeň s příjemnou lesní atmosférou. Přebytek vody, které je 200 l za minutu bude navíc využit na vytápění skleníků v botanické zahradě na vedlejší haldě.

Koupaliště

Dále v lese narazíme na stále aktivní odkaliště. Popel smíchaný s vodou tryská do odkalovacího jezera. Kupodivu se na něm usídlily kachny a nádherné bílé volavky. Rozhledna se zavěšenou cestou mezi stromy nám dovolí se ptákům přiblížit a nerušeně je pozorovat. Pokud se vydáme druhou lesní cestou zavěšenou o podlaží výš, na jejím konci nás čeká výhled na důl Alexandr se dvěma zachovalými věžemi. Na samotném vrcholu rozhledny se pak otevírá výhled na protilehlou oblast Dolních Vítkovic, centrum města i Haldu Emu.

Halda Ema

Pokračujeme dále v cestě a dostáváme se do centra, kde se nachází již zmiňovaná stanice lanovky, kterou je možno se svézt pouze jednu zastávku k haldě Ema nebo jít pěšky. Na haldu vede dobře známá turistická stezka, hojně navštěvovaná hlavně o svátcích a Silvestru.

Objekty a funkce

V území je navrženo několik ocelových konstrukcí vycházejících z principů struktur v oblasti již existujících, kterými jsou mosty a nosné konstrukce potrubí. Funkčně pouze podporují aktivity, které se v krajině samy ujaly a vyvinuly. Citlivým přístupem při objevování těchto přirozených činností vzniká ucelený obraz o budoucím využití území jako o pokračování již započatých procesů s důrazem na ochranu vzácných biosystému, tradici, propojení jednotlivých krajinných fragmentů i celého města a vytvoření vztahu k typické krajině domova.